

13.11.2006

Sytä hulluuden voittokulkuun

Vähemmistövaltuutettu **Mikko Puumalainen** ja kuluttajavirasto ovat sotajalalla Brunbergin makeistehtaan kenties tunnetuinta ja suosituinta tuotetta, ~~Neekerinsuukkoja~~ Suukkoja, vastaan.¹ Viisi vuotta sitten makeisten nimi päivitettiin ajanmukaiseksi, vaikkakin tuolloin tehdyssä kyselyssä 86% kansalaisista piti nimeä Neekerinsuukko täysin sopivana. Nimenmuutoksen yhteydessä suukkorasian kansikuvaa muokattiin mm. siten, että siinä suukottelevan naisen kaislahame vaihdettiin kangashameeksi ja kummankin hahmon huulia ohennettiin.

Ei-tiedostavan kansalaisen näkökulmasta tuolloinen retusointi tuntui vähän omituiselta. Se tuntui viestivän jotain aivan kummallista tekijöidensä ajatusmaailmasta. Kyseessä on karikatyyrinomainen, hauska piirros. Karikatyyrinomaisissa, hauskoissa piirroksissa korostetaan tarkoituksella kohteelle tyypillisiä piirteitä. Eivät esim. Alexander Stubb² hampaat oikeasti ole niin isot ja valkoiset kuin häntä kuvaavista lehtien pilapiirroksista voisi päätellä. Sähköhampaat kuitenkin ovat Stubbissa ensimmäisenä silmille hyppäävä piirre, ja tämän vuoksi niitä korostetaan karikatyyreissä entisestään. En usko, että Stubb oikeasti loukkaantuu. Vaikka hän loukkaantuisi, hän varmaan ymmärtäisi olla hiljaa. On nimittäin selvää, että jos Stubb vaatisi pilapiirtäjiä piirtämään pienemmät hampaat, kaikki ymmärtäisivät, että hampaat ovat hänelle ongelma, ja näkisivät vastaisuudessa Stubbissa vain ongelmallisen rivin hampaaita.

~~Neekerinsuukko-~~ Suukko-rasian kansikuvan hahmoilla oli paksut huulet, koska jokainen ~~neekerin~~ ~~mustan~~ afrikkalaisperäisen etnisen henkilön nähnyt tietää intuitiivisesti, että tällaisella henkilöllä yleensä on, meidän kapeahuulisesta näkökulmastamme, paksut huulet. Tästä erosta valkoisten ja mustien välillä seuraa, että valkoisella ihmisellä paksut huulet ovat yksilöllinen tavaramerkki³, mustalla eivät.⁴ Kuten maailman väärinymmärretty sanonta kertoo, poikkeus vahvistaa säännön. (Tässä nimenomaisessa kuvassa huulet ovat lisäksi korostetun töröllään, koska kuvan tarkoitus on herättää assosiaatio tuotteen nimeen.) Kun afrikkalaisperäisestä etnisestä henkilöstä tehdään hauska, karikatyyrimäinen piirros, stereotyyppisiä piirteitä, esim. niitä huulia, paisutetaan. Tämä kuuluu karikatyyrien luonteeseen. Mikä paksuissa huulissa on niin pelottavaa tai hävettävää, ettei niitä saa karrikoida? Ei suomalainen keskioluesta ja HK:n sinisestä pitävä kalsarisankarikaan

¹ <http://www.uusimaa.fi/arkisto/uutinen.php?id=2952>.

² <http://www.alexstubb.com/>.

³ http://www.jurassicpunk.com/stars/angelinajolie/angelina_jolie_13.jpg.

⁴ http://career.colstate.edu/images/black_woman_profile.jpg.

oikeasti näytä Wagnerilta.⁵ Wagnerissa vain on karrikoitu äärimmilleen ne piirteet, jotka tällaiseen ihmistyyppiin kansan tajunnassa yhdistetään. Tämä tekniikka tekee Wagnerista hauskan hahmon. Se auttaa lukijaa, esim. allekirjoittanutta, tunnistamaan itsestään samoja piirteitä. Tämä tunnistaminen saa lukijan, esim. allekirjoittaneen, nauramaan. Se ei saa häntä loukkaantumaan.

Jokainen täysjärkinen ihminen ymmärtää, että sikäli kuin ~~Neekerinsuukko-~~ Suukko-rasian kuvituksella on ollut minkäänlaista efektiä suomalaisen ~~neekerit~~ afrikkalaisperäisiä etnisiä henkilöitä koskevaan mentaalikuvaan, tuo efekti on ollut myönteinen. Ihmiset pitävät sellaisista ilmiöistä ja ihmisistä, joille saa hymyillä, koska ihmiset ovat mielellään hyvällä tuulella. Kun johonkin pitää suhtautua haudanvakavasti ja varpaillaan sipsutellen, siitä jostakin lakataan pitämästä. Ainakin sitä aletaan vältellä. Ihmiset eivät jaksakaan olla haudanvakavia ja sipsutella varpaillaan. Se kuluttaa voimia. Murjottaminen on fysiologisesti rasittavampaa kuin hymyileminen.

~~Neekerinsuukko-~~ Suukko-rasian hahmojen retusointi oli motiiveiltaan käsittämätön tempu, mutta sillä varsinkaan ei saavutettu mitään, mihin sillä kenties pyrittiin. Päinvastoin, sillä opetettiin ihmisille, että ~~neekerien~~ afrikkalaisperäisten etnisten henkilöiden huulten rakenne on ongelma, paha ja peiteltävä asia. Ja edelleen sillä omaksuttiin se tosiasiallisesti äärimmäisen rasistinen positio, että tunnusmerkitön standardihuulisto on kapea, sellainen kuin meillä, ja että kaikki poikkeamat tästä standardista ovat kielteisiä. Koska paksut huulet, valkoisesta kapeasta normista poikettaessa, ovat kielteinen asia, niitä ei saa piirtää sellaiselle kohteelle, johon normin mukaan on suhtauduttava myönteisesti, ts. ~~neekerille~~ afrikkalaisperäiselle etniselle henkilölle.

Minä yritän nyt vääntää tämän asian oikein rautalangasta: Jos kuva olisi esittänyt kyseisen ihmisryhmän edustajat ääliöiksi (vrt. Veikkauksen vanha mainos osoitteessa <http://www.taivaansusi.net/taide/Mainos.jpg>), valittaminen olisi ollut perusteltua. Sellainen kuva olisi luonut stereotypiaa, jonka yhdenmukaisuus todellisuuden kanssa on erittäin kiistanalainen. Kuvasta olisi ollut potentiaalisesti vahinkoa kuvaamansa ihmisryhmän edustajille. On ihmiselle vahingollista, jos häntä lähtökohtaisesti pidetään ääliönä. Se haittaa elämää ja toimintaa. Paksuhuulisuuden kanssa tilanne on kuitenkin toinen. Ensinnäkin ~~neekerilla~~ afrikkalaisperäisillä etnisillä henkilöillä yleensä on paksut huulet. Kuvan uusintama stereotypia vastaa todellisuutta. Todellisuus ei muutu miksiäkään, vaikka virallinen stereotypia muutettaisiin. Tällöin stereotypian ja todellisuuden välille vain luodaan ristiriita. Toisekseen tästä todellisuutta vastaavasta,

⁵ <http://www.hs.fi/viivijawagner/>.

paksuhuulisesta stereotypiasta ei ole kuvattavalle kohteelle mitään kuviteltavissa olevaa haittaa. Vai kuvitteleeko joku ihan vakavissaan, että valkoisten suhtautuminen mustiin rakentuu jälkimmäisten huulten muodolle? Siis ihan oikeastiko kuvittelee?

Kuten odottaa saattoi, huulten kavennus ja kaislahameen vaihto teollisuustekstiiliin ei riittänyt vähemmistövaltuutetulle. Mikäänhän ei riitä. Kun ihmisen olemassaolon moodi on vaatia, tyrmistyä ja valittaa, hän vaatii, tyrmistyy ja valittaa juuri niin kauan kuin häntä kuunnellaan ja totellaan. Puumalainen pitää Suukko-rasian kuvaa ”sopimattomana” ja haluaa kieltää sen. Toimitusjohtaja **Tom Brunberg** ei ole saanut selkeää selitystä, mikä kuvassa nimenomaan on sopimatonta. Vähemmistövaltuutettu on maininnut mm., että kuvan hahmoilla on kulmakarvat ja korvarenkaat sekä vähäinen vaatetus, joka viittaa trooppiseen ilmastoon.

Nyt siis tiedät ainakin sen, mitä verorahoillasi tehdään. Vähemmistövaltuutettu, jonka palkan maksat sinä, ja kuluttajaviranomainen, jonka palkan maksat sinä, käyvät neuvotteluja, joiden aiheena on kulmakarvojen, korvarenkaiden ja trooppiseen ilmastoon viittaavien asusteiden läsnäolo makeisrasian kanssa.

Puumalaisen sotaretki pani minut miettimään, miksi kaikenlaiset älyttömyydet menevät läpi, vaikka suurin osa ihmisistä on enemmän tai vähemmän normaaleja. Hullun idean olemassaoloon ja esittämiseen tarvitaan vain yksi hullu, ei enempää. Hullu idea lähtee toteutumaan, jos a) muut aktiivisesti kannattavat sitä, tai b) muut eivät nouse vastustamaan sitä. Suurin osa ihmisistä ei kannata aktiivisesti suvaitsevaisuushölmöilyä, joten ongelman on oltava b). Miksi ihmiset eivät nouse vastustamaan hölmöilyä?

Nykyisessä keskustelussa perusteluelvoite on siirretty muutoksen esittäjältä sen vastustajille. Eli kun joku vaatii, että menettely A on korvattava menettelyllä B, homma ei toimikaan niin, että vaatija perustelisi vaateensa, vaan niin, että muutoksen vastustajan pitäisi perustella, miksi juuri menettely A pitäisi säilyttää. Joku keksii, että rasismi Suomessa johtuu makeisrasian neekerihahmojen kaislahameesta ja liian paksuista huulista, ja vaatii kuvan sensurointia. **Mauri Muutosvastarintainen** vastustaa muutosta, jolloin tämä joku kysyy, miksi Maurille on niin tärkeää, että kuvan hahmoilla on kaislahame ja paksut huulet. Mauri menee vähän hämilleen ja myöntyy: ei kai se minulle nyt sitten niin tärkeää ole, muutetaan vaan... Ja tällä tavoin hullusta yhden ihmisen päähänpistosta tulee hullua todellisuutta.

Mutta eihän Mauri oikeasti vastusta muutosta siksi, että menettely A (kaislahame, paksut huulet) itsessään olisi hänelle tärkeä. Hän vastustaa muutosta siksi, että hänen mielestään muutoksia pitää tehdä vain, jos menettelyssä A on jokin vika ja jos menettely B on jollakin mielekkäällä tavalla parempi. Hän vastustaa järjettömillä perusteilla tehtyjä muutoksia, vaikka niiden reaalielämän vaikutukset (tässä tapauksessa kapeammat huulet makeisrasian piirroshahmolla) olisivat ihmisten ja yhteiskunnan kannalta olemattomat, koska - tämä on tärkeää - järjettömin perustein tehty muutos legitimoit järjestömän perustelun, ts. tekee siitä yhteiskunnallisessa keskustelussa ”pätevän”. Vaikka kukaan ei kärsi siitä, että kuvan afrikkalaisperäisellä etnisellä henkilöllä on aiempaa kapeammat huulet, niiden kaventamisella julistetaan, että kuvassa olevan afrikkalaisperäisen etnisen henkilön huulten paksuudella on jotain merkitystä. Mitä sillä ei ole. Varsinainen ongelma on siis se, että keskustelun pelisäännöt muuttuvat järjettömiksi. Sekä se, että jos yhteiskunnallista keskustelua käydään järjettömillä säännöillä, tuloksena on lisää järjettömiä päätöksiä, jotka kumuloituessaan muuttavat yhteiskuntaa järjettömämmäksi.

Taannoin eduskunnassa keskusteltiin seksin ostamisen kieltämisestä. Maalaisjärjellä ajatellen tuntuu oudolta, että kiellettäisiin jonkin hyödykkeen ostaminen, mutta ei sen myymistä. Maalaisjärjellä ajatellen tuntuu myös juridisesti ongelmalliselta, että rikokseen (seksin ostaminen) yllyttäminen (eli maksullisen seksin tarjoaminen) ei olisi rikos. Esillä olleet perustelutkaan eivät oikein vakuuta: Prostituoitu ei varmasti nauti työstään, mutta samalla perusteella voitaisiin kaikesta kieltää puhtaanapalvelujen ostaminen paskakuskilta; Prostituoitu saattaa olla uhri, jolla ei ole vaihtoehtoja, mutta sama kai pätee 99 prosenttiin huumeita kadulla myyvistä nilkeistäkin. En ole kuullut kenenkään ehdottavan, että heroiinin myynti pitäisi sallia, koska myyjät ovat pakkotilanteessa.

Vasemmistoliiton kansanedustaja **Minna Sirnö** sovelsi keskustelussa käännetyn perusteluvollisuuden periaatetta ja tivasi kieltolain vastustajilta, miksi seksin ostamisen pitäisi olla sallittua. Kysymys on tietysti virheellisesti asetettu. Vaikka Sirnön epäilemättä on ideologisista lähtökohdistaan johtuen vaikea ymmärtää ja sulattaa tätä, länsimaisen yhteiskunnan keskeisiä kulmakiviä on ollut, että kaikki sellainen on sallittua, mitä ei erityisistä syistä ole kielletty. On toki olemassa myös toisenlaisia yhteiskuntia, tosin nykyään - toveri Sirnön harmiksi - vähemmän kuin vielä 20 vuotta sitten.

Sirnö kuitenkin sai kysymyksellään osan vähemmän valveutuneista kieltolain vastustajista hiljaisiksi. Hänen virheellinen kysymyksensä loi keskusteluun sellaiset asetukset, että jokaisella,

joka vastustaa seksin ostamisen kieltämistä, on jokin erityinen syy kannattaa sen sallimista. Eikä kukaan tietenkään halua leimautua henkilöksi, jolle maksullisen piparin saatavuus olisi itsessään tärkeä asia.

Takaisin ajatollah Puumalaiseen. Pohdintojen tässä vaiheessa huomaan jo, mikä minua kismittää eniten. Ei se, että ~~Neekerinsuuko-~~ Suukko-rasian kansikuva lakkaa olemasta. Voin ihan hyvin elää maailmassa ilman kuvaa suukottelevista ~~neekereistä~~ afrikkalaisperäisistä etnisistä henkilöistä. Jos koko kuvaa (tai makeista) ei olisi koskaan keksitty, maailmani ei olisi yhtään huonompi. Minua ärsyttää se, että Puumalainen kopliseen ryöstää yhteiskunnastamme viattomuuden. He tonkivat sontakuoriaisten tavoin lelupakkauksia, lastenlaulujen sanoituksia ja karamellien käärepapereita ja etsivät niistä merkityksiä ja viestejä, joita niissä ei ole. He muuttavat kaiken koskettamansa likaiseksi. ~~Neekerinsuukot~~ Suukot kansikuvineen ovat yksi osa suomalaisten kollektiivista lapsuusmuistoa. Kukaan ei enää pysty muistelemaan niitä ajattelematta ohennettuja, leimaaviksi julistettuja huulia.

Jussi Halla-aho

<http://www.halla-aho.com/scripta>